

Riikka Korhonen

VERON KIERTÄMISSÄÄNNÖKSEN SOVELTAMINEN YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

Kandidaatintutkielma

Laskentatoimi

Huhtikuu 2021

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	YRITYSJÄRJESTELYJÄ KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ	6
	2.1 Yritysjärjestelydirektiivi	6
	2.2 Kansallinen lainsäädäntö.....	6
3	YRITYSJÄRJESTELYJEN VEROTUS	8
	3.1 Sulautuminen.....	8
	3.2 Jakautuminen	11
	3.3 Liiketoimintasiirto.....	15
	3.4 Osakevaihto	18
4	VERON KIERTÄMINEN YRITYSJÄRJESTELYISSÄ	21
	4.1 Verohyödyt yritysjärjestelyihin liittyvässä päätöksenteossa	21
	4.2 Yritysjärjestelyt ja veronkierto	23
	4.3 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja	25
5	YHTEENVETO	30
	LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Suomessa tehdään vuosittain lukuisia yritysjärjestelyjä. Etenkin vallitseva pandemiatilanne on nostanut yritysjärjestelyjen määrää viime aikoina. Yritysjärjestelyt ovat yrityksille ja sen omistajille tärkeä keino kriisistä selviämiseksi. (Yle, 2020.) Liiketoimintaympäristön muutokset voivat aiheuttaa tarpeita yrityksen toiminnan uudelleenjärjestelylle. Yrityksen toiminnan tehostaminen tai esimerkiksi tuottavuuden ja kannattavuuden lisääminen saattavat johtaa yrityksen rakenne- tai toimintamuutoksiin. Yritysjärjestelyt ovat näin ollen olennainen osa yritysten strategisia, taktisia ja operatiivisia toimenpiteitä liike-elämässä selviämiseksi (Immonen, 2018, s. 11). Yritysjärjestelyt ovat keino parantaa yrityksen verotehokkuutta, ja niiden avulla voidaan rakentaa tai purkaa konsernia tai valmistautua yrityskauppaan. Yritysjärjestelyt pyritään yleensä tekemään ilman veroseuraamuksia noudattamalla elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia.

Verohallinnolta haettiin vuosina 2018–2020 1826 ennakkoratkaisua yleisimmistä yritysjärjestelymuodoista (Verohallinto, 2021). Luku sisältää kotimaisten yhtiöiden sulautumista, jakautumista, osakevaihtoa ja liiketoimintasiirtoa koskevat ratkaisut. Tosiasiassa yritysjärjestelyjä tehdään huomattavasti enemmän, mutta pelkkien ennakkoratkaisujen määrä osoittaa, että yritysjärjestelyt ja niihin liittyvä erilainen problematiikka ei aina ole yksinkertaista. Tutkielman tavoitteena on antaa selvitys yritysjärjestelyjen verokohtelun pääperiaatteista, samalla pohtien yritysjärjestelyihin liittyviä verohyötyjä ja veronkiertoa.

Useat tutkijat, kuten Hanlon ja Heitzman (2010) sekä Penttilä (2017), ovat yhtä mieltä siitä, että veronkierto on käsitteenä varsin ongelmallinen ja varsinkin yritysjärjestelyiden yhteydessä melko vähän tutkittu alue. Yritysten kasvavan yhteiskuntavastuun myötä myös veron kiertäminen on ilmiönä noussut esiin julkisessa keskustelussa, joka osaltaan vaikuttaa aiheen merkittävyyteen. Heikko taloustilanne yrityksissä aiheuttaa motiivin veron välttämiseksi aggressiivisemmalla verosuunnittelulla ja valtiolla puolestaan veronkierron ehkäisemiselle verotulojen turvaamiseksi.

Tutkielmassa käsitellään tavanomaisimmat elinkeinoverolain yritysjärjestelyt, joita ovat sulautuminen, jakautuminen, liiketoimintasiirto ja osakevaihto. Tutkielma on rajattu koskemaan vain osakeyhtiöissä tehtäviä kotimaisia yritysjärjestelyjä ja näin ollen sen ulkopuolelle jäävät muun muassa kansainväliset yritysjärjestelyt, eurooppayhtiö ja muut yritysjärjestelymuodot, kuten esimerkiksi toimintamuodon muutokset ja purkautuminen. Yritysjärjestelyjä tarkastellaan sekä osakeyhtiölain mukaan yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta että elinkeinoverolain ja tuloverolain mukaisesta vero-oikeudellisesta näkökulmasta.

Tutkielmassa perehdytään yritysjärjestelyissä saavutettavien veroetujen merkittävyyteen ja laajuuteen tutkimusartikkelien avulla. Tutkielmassa tutustutaan myös Verohallinnon viimeisimpiin tulkintalinjauksiin yritysjärjestelyjen osalta, käyttäen apuna Verohallinnon syventäviä vero-ohjeita. Veron kiertämiseen liittyvää rajanvetoa hahmotetaan perehtymällä vallitsevaan oikeuskäytäntöön korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) antamien ratkaisujen avulla ja niiden tulkinta-apuna käytetään vero-oikeudellista kirjallisuutta. Tutkielmassa perehdytään vero-oikeudelliseen tutkimukseen ja yritysjärjestelyn verotuksen pääperiaatteisiin erityisesti Raimo Immosen, Seppo Penttilän ja Markku Järvenojan teosten, artikkelien ja tutkimuksen avulla.

Tutkielmassa pohditaan yritysjärjestelyihin liittyviä verohyötyjä sekä verosuunnittelun ja veron kiertämisen rajaa. Tutkielman tutkimuskysymyksinä on:

- 1. Onko verohyödyillä vaikutusta yritysjärjestelyjen toteuttamiseen?*
- 2. Milloin yritysjärjestely tulkitaan veron välttämiseksi ja siihen sovelletaan veron kiertämissäännöstä?*

Tutkimus on luonteeltaan vero-oikeudellista tutkimusta. Sitä tehdään olemassa olevan lainsäädännön tulkitsemiseksi. Vero-oikeustutkimuksen tarkoituksena on selvittää voimassa oleva lainmukainen tilanne. Myrskyn (2000) mukaan vero-oikeudellinen tutkimus on yhteiskunnallisesti tärkeää siksi, että lainsäädännön uudistamiseksi on tärkeää tietää sen nykyinen tilanne. Vero-oikeustutkimus on myös verovelvollisen ja veronsaajan oikeusturvan takaamisen kannalta merkittävä tutkimusala.

Tutkimusmenettelynä käytetään kirjallisuuskatsausta. Baumeisterin ja Learyn (1997) mukaan kirjallisuuskatsauksella voidaan katsoa olevan muutama päätavoite. Heidän mukaansa tärkeimmät kirjallisuuskatsauksen tavoitteet ovat teorian kehittäminen ja arvioiminen. Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa teorian syventymisen kirjallisuuskatsauksella tehtävän synteisin avulla, ja toisaalta se myös kyseenalaistaa olemassa olevaa tutkimustietoa. Sen avulla voidaan myös löytää uusia tutkimusaiheita sekä teorian heikkouksia ja rajoituksia.

Tutkimus on tehty tutustumalla aiheen kannalta keskeisiin aikaisempiin tutkimuksiin ja tieteelliseen kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsaus on tutkielman tavoitteen kannalta sopiva tutkimusmenetelmä, sillä tutkielman on tarkoitus tutustuttaa tekijäänsä tieteellisen tekstin tuottamiseen. Kirjallisuuskatsauksen tavoin tässä tutkimuksessa kerätään ja analysoidaan aiempaa tutkimustietoa, syvennetään omaa osaamista tutkimusalueelta ja opitaan lukemaan tieteellistä tekstiä. Kirjallisuuskatsauksen avulla selvitetään, minkälaista tutkimusta valitusta aiheesta on jo olemassa. (Snyder, 2019.)

Johdannon jälkeen tutkielma etenee yritysjärjestelyjen kannalta keskeisimmän kansallisen lainsäädännön esittelyyn. Luvun yhteydessä käsitellään myös Euroopan unionin asettamaa yritysjärjestelydirektiiviä, jota Suomen kansallinen lainsäädäntö mukailee ja jonka periaatteita sovelletaan Suomessa tehdyissä yritysjärjestelyissä. Kolmannessa luvussa paneudutaan valittuihin yritysjärjestelyihin sekä yhtiöoikeudellisesta että vero-oikeudellisesta näkökulmasta. Yritysjärjestelyihin kohdistuvaa verokohtelua esitellään niihin liittyvistä tavanomaisista verotuksellista kysymyksistä, kuten luovutusvoitto- ja varainsiirtoverotuksesta. Neljännessä luvussa pohditaan valittuja tutkimuskysymyksiä aiheeseen liittyvien artikkelien, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen ja muun olemassa olevan tutkimuksen avulla. Viidennessä luvussa vedetään yhteen tutkielman pääkohdat ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Lopuksi esitellään jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 YRITYSJÄRJESTELYJÄ KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Yritysjärjestelydirektiivi

Euroopan unionin antaman yritysjärjestelydirektiivin tavoitteena on poistaa veroesteiden mukanaan tuomia haittoja rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä. Sen perusajatuksena on jatkuvuusperiaate ja tarkoituksena on lykätä välittömät tuloverotuksen vaikutukset seuraavaan luovutukseen. Tuloverotus täten realisoituu siinä ajankohdassa, jolloin yritysjärjestelyssä vastikkeeksi saatu omaisuus luovutetaan. (HE 247/2006 vp, s. 1.)

Direktiivi on annettu sääntelemään EU:n sisäisiä rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä ja sillä pyritään edistämään sisämarkkinoiden kehittymistä. Unionin jäsenvaltiot eivät voi kansallisella lainsäädännöllä säätää direktiiviä ankarampia veroseuraamuksia. Direktiivi ei kuitenkaan estä kevyempää yritysjärjestelyjen kansallista verokohtelua. Direktiiviä sovelletaan vain siinä mainittuihin kahden eri jäsenvaltion välisiin yritysjärjestelyihin. Unionin jäsenvaltioiden kansallinen yritysjärjestelyjä koskeva lainsäädäntö kuitenkin yleensä mukailee unionin asettamaa yritysjärjestelydirektiiviä. Suomen lainsäädännössä direktiivin säännökset on implementoitu elinkeinoverolain 52–52 h §:iin. (Järvenoja, 2007, s. 31–46.)

2.2 Kansallinen lainsäädäntö

Kansallisella tasolla yritysjärjestelyistä säädetään yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta osakeyhtiölaissa (OYL). Vero-oikeudellisesti yritysjärjestelyihin liittyvä lainsäädäntö on sisällytetty elinkeinotulon verottamisesta annettuun lakiin (EVL). Yritysjärjestelyiden verotukseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy myös tuloverolaista (TVL) ja varainsiirtoverolaista (VSVL). Laki verotusmenettelystä sisältää pykälät veronkierrasta ja peitelystä osingonjaosta. Näiden pykälien soveltaminen voi toisinaan tulla kysymykseen veron kiertämistä koskevissa tilanteissa.

Osakeyhtiölain tarkoituksena on turvata osakeyhtiöiden osakkaiden asemaa ja yhtiön päämäärää tuottaa voittoa osakkailleen. Yritysjärjestelyissä osakeyhtiölaki turvaa eri ryhmien oikeussuojaa, kun osakeyhtiön omistusta tai rakennetta järjestetään

uudelleen. Osakeyhtiölain noudattaminen yritysjärjestelyissä on yleensä ehtona niiden hyväksymiseksi verotuksessa. Haasteita yritysjärjestelyjen suunnitteluun tuovat osakeyhtiölain ja verolainsäädännön väliset menettelylliset ristiriidat. Yritysjärjestelyjen verotuksessa vaadittavat edellytykset poikkeavat osakeyhtiölaista, ja edessä voi olla tilanne, jossa verolainsäädännössä ei hyväksytä sitä, mitä osakeyhtiölaissa sallitaan ja päinvastoin. (Immonen, 2018, s. 20–23.)

Elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa on määritelty yritysjärjestelyjä koskevat säännökset, joita sovelletaan sulautumisissa (EVL 52 a ja b §), jakautumisissa (EVL 52 c §), liiketoimintasiirroissa (EVL 52 d §) ja osakevaihdossa (EVL 52 f §). Yritysjärjestelyihin liittyvästä veronkierrosta säädetään EVL 52 h §:ssä. Elinkeinoverolainsäädännössä lähtökohtana on mahdollisuus toteuttaa yritysjärjestelyt ilman välitöntä tuloveroa verovaikutuksen lykkäytymisen avulla. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole poistaa yritysjärjestelyihin liittyvää verotusta kokonaan. Säännösten keinotekoisien hyödyntämisen välttämiseksi veronkiertosäännös edellyttää yritysjärjestelyihin liittyvien sarjatoimien suorittamiselle verotuksesta riippumattomia syitä. (Immonen, 2018, s. 28–29.)

Tuloverolain tärkeimmät säädökset yritysjärjestelyjen kannalta koskevat henkilöosakkaan luovutusvoiton ja osingon verotusta. Luovutusvoiton määrän laskemisesta ja sen veronalaisuudesta säädetään tuloverolain 45–50 §:issä. Luovutusvoiton verotukseen vaikuttavat myös yritysjärjestelyjä koskevat TVL 28 § ja EVL 52 a-h §. Osakeyhtiön sulautumisen ja jakautumisen tuloverosta säädetään tuloverolain 28 §:ssä. Osakevaihdosta puolestaan säädetään tuloverolain 45 ja 46 §:issä. Tuloverolain säännöksissä viitataan elinkeinoverolain yritysjärjestelyjä koskeviin kohtiin.

Varainsiirtoverolain mukaan varainsiirtoveroa on maksettava kiinteistön tai arvopaperin luovutuksesta osakeyhtiöön osaketta tai osuutta vastaan, ja saannosta, joka perustuu yhtiön purkautumiseen tai muuhun varojen jakoon. Kiinteistöistä ja rakennuksista varainsiirtoveroa maksetaan 4 %, asunto-osake- ja kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeista 2 % ja muista arvopapereista 1,6 %.

3 YRITYSJÄRJESTELYJEN VEROTUS

3.1 Sulautuminen

Sulautumisessa kaksi tai useampia yhtiöitä yhdistyy ja sulautuva yhtiö lakkautuu. Sulautuminen on yleensä osa yrityskaupan jälkitoimia. Sulautuminen voidaan toteuttaa myös yrityksen konsernirakenteen yksinkertaistamiseksi. Sulautumisessa sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, ja sen yhteydessä voidaan maksaa sulautumisvastiketta, yleensä vastaanottavan yhtiön osakkeita, rahaa tai muita oikeuksia. Sulautumista kutsutaan toisinaan myös fuusioksi. Sulautumisessa keskeistä on osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun periaate. Mikäli vastikkeena käytetään muuta omaisuutta kuin osakkeita, on sen arvon vastattava osakevastiketta. Rahavastikkeen tulee vastata muun tarjotun vastikkeen käypää arvoa. Osakeyhtiölakia voidaan tulkita myös siten, että vastikkeen antaminen ei ole sulautumisen välttämätön edellytys. (Honkamäki ym., 2018, s. 121; Immonen, 2018 s. 204; Järvenoja, 2007, s. 66.)

Sulautumistyyppit määritellään OYL 16:2 §:ssä. Osakeyhtiölain mukaan sulautuminen voi tapahtua absorptiosulautumisena, jolloin yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuu vastaanottavaan yhtiöön. Sulautuvan yhtiön ulkopuoliset osakkeenomistajat ovat oikeutettuja sulautumisvastikkeeseen. Kombinaatiosulautumisessa vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä uuden vastaanottavan yhtiön, jolle niiden varat ja velat siirtyvät.

Osakeyhtiölaissa mainitaan myös absorptiosulautumisen erikoismuoto tytäryhtiösulautuminen, jossa sulautumiseen osallistuvat yhtiöt omistavat kaikki yhtiön osakkeet, optio-oikeudet ja muut osakkeisiin oikeuttavat erityisoikeudet. Tytäryhtiösulautuminen on vastikkeeton yritysjärjestely, sillä yhtiö ei voi merkitä omia osakkeitaan vastiketta vastaan (Järvenoja, 2007, s. 71). Tytäryhtiösulautumisesta käytetään toisinaan myös nimitystä ”konsernifuusio”, sillä sitä käytetään yleisemmin konsernissa, jossa emoyhtiö sulauttaa itseensä tytäryhtiönsä. Tytäryhtiösulautuminen on sulautumisista yleisin, todennäköisesti sen absorptiosulautumista yksinkertaisemman ja joustavamman menettelyn vuoksi. Osakeyhtiölaissa tunnetaan myös kolmikantasulautuminen eli absorptiosulautuminen, jossa sulautumisvastikkeen

antaa jokin muu ulkopuolinen taho vastaanottavan yhtiön sijaan. Edellä mainittujen sulautumistyyppien lisäksi verotuksessa on käytetty käsitettä ”sekasulautuminen”, jossa vastaanottava yhtiö omistaa osittain sulautuvan yhtiön osakekannan. Sekasulautumisessa sulautumisvastiketta maksetaan vain ulkopuoliselle osakkeen omistajille. (Honkamäki ym., 2018, s. 182; Immonen, 2018, s. 186.)

EVL:n ja OYL:n säännökset sulautumisesta ovat enimmäkseen yhteneväiset. Eroa säännösten välille tuo lakien erilainen suhtautuminen sulautumisvastikkeeseen. EVL 52 a §:n mukaan verotuksessa hyväksytään sulautumisvastikkeeksi vain vastaanottavan yhtiön toimesta liikkeelle laskettuja uusia osakkeita tai rahavastiketta enintään 10 % osakevastikkeen nimellisarvosta. EVL:n asettamien vaatimusten noudattaminen mahdollistaa sulautumisen toteuttamisen ilman tuloveroseuraamuksia. Poikkeuksen EVL:n vaatimukseen sulautumisvastikkeesta tekevät tytäryhtiö- ja sisaryhtiösulautumiset, joissa vastikkeen voi jättää antamatta. Tuloverolain mukaan verotettavia yhtiöitä tai osakkaita verotetaan TVL 28 §:n mukaan kuten EVL:n sulautumista koskevissa pykälissä säädetään. Sulautumisen yhteydessä yhtiölle syntyvä fuusiovoitto ei ole sen veronalaista tuloa eikä myöskään fuusiotappio ole vähennyskelpoinen meno. (Honkamäki ym., 2018, s. 147; Järvenoja, 2007, s. 70.)

Sulautumisessa vastaanottava yhtiö saa saman verotusaseman kuin sulautuva yhtiö varojen, velkojen ja varausten osalta. Varojen ja velkojen siirtyminen vastaanottavalle yhtiölle on niin sanottu yleisseuraanto, eikä se aiheuta verotuksessa erillistä luovutusta. Sulautuvan yhtiön verotuksessa vähentämättä olevat hankintamenot vähennetään EVL 52 b §:n 1 momentin mukaan vastaanottavan yhtiön verotuksessa samaan tapaan, kuin olisi tehty sulautuvan yhtiön verotuksessa. Jatkuvusperiaatetta noudatetaan hankintamenojen vähentämisen lisäksi myös siirtyvien varausten osalta. Varaukset tuloutuvat vastaanottavan yhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi katsottu veronalaiseksi tuloksi sulautuvan yhtiön verotuksessa. Omaisuuden realisoitumattomia arvonnousuja ei veroteta. (Honkamäki ym., 2018, s. 151; Järvenoja, 2007, s. 95.) Jatkuvusperiaatetta sovelletaan myös pääomanpalautuksiin, jolloin vastaanottavaa yhtiötä voidaan pitää samana oikeushenkilönä kuin sulautunutta yhtiötä, joka pääomansijoituksen on alun perin tehnyt. Sulautuvan ja vastaanottavan yhtiön verotuksessa voidaan vähentää sulautumisvuonna yhteensä enintään sallitut verovuoden enimmäispoistot. (Honkamäki ym., 2018, s. 153; KVL 44/2017.)

Verohallinnon syventävän vero-ohjeen mukaan sulautuvan yhtiön vähentämättä olevat tulolähteen tappiot ja luovutustappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, kunhan yritysjärjestelyssä on menetelty EVL:n vaatimusten mukaisesti. Tulolähteen tappiot voidaan vähentää, jos vastaanottava yhtiö tai sen jäsenet, tai he yhdessä, ovat tappiovuoden alusta omistaneet suurimman osan yhtiön osakkeista. Tulolähdejaon poistamisen myötä sen piiriin kuuluva vastaanottava yhtiö ei voi saa vähentää sulautumisen yhteydessä siirtyneitä henkilökohtaisen tulolähteen tappioita tai tuloverolain mukaisia luovutustappioita verotuksessa, jos ne ovat syntyneet 1.1.2020 jälkeen. (Verohallinto, 2020.)

Sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien osakkeiden vaihtamista vastaanottavan yhtiön osakkeisiin ei pidetä verotuksellisenä luovutuksena EVL 52 b §:n 4. momentin mukaan. Edellytyksenä kuitenkin on, että osakkeiden omistussuhteet eivät muutu sulautumisen myötä, vaan he saavat uusia osakkeita omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa. Jos tästä poiketaan, osakkeiden vaihtoa ei pidetä EVL:n mukaisena sulautumisena ja tapahtuma katsotaan veronalaiseksi luovutukseksi. Vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajien kohdalla sulautuminen ei aiheuta veroseuraamuksia. (Honkamäki ym., 2018, s. 153.)

Rahavastikkeen saaminen sulautumisen yhteydessä on EVL:n mukaan veronalainen luovutus ja rahavastike näin ollen saajansa veronalaista tuloa. Rahavastikkeen määrä on luovutushinta, jota verotetaan luovutusvoittoverotuksen mukaan. Jos vastikkeena saadaan pelkästään rahaa, vähennetään rahavastikkeen määrästä osakkeiden hankintameno luovutusvoiton laskemiseksi. Jos rahavastikkeen lisäksi annetaan myös osakkeita, on rahavastike osa luovutusvoittoveronalainen ja osakkeiden hankintameno jaetaan osakevastikkeeseen ja rahavastikkeeseen kohdistuviin osiin. Todellisen hankintameno vähentämisen sijaan ei-yhtiömuotoinen osakas voi vähentää hankintameno-olettaman, joka on 40 % yli kymmenen vuotta omistetuista osakkeista ja 20 %, jos osakkeet on omistettu alle kymmenen vuotta. EVL 6 b §:n mukaan yhteisöosakkaalle rahavastike voi olla verovapaa, jos osakkeet kuuluivat osakkaan elinkeinotoiminnan käyttöomaisuuteen. Vastikkeena saatujen osakkeiden omistusaika lasketaan sulautuvan yhtiön osakkeiden hankinta-ajankohdan mukaan ja hankintameno määräytyy sulautuneen yhtiön osakkeiden hankintameno mukaan. (Järvenoja, 2007, s. 107–109.)

Varainsiirtoveroa ei tarvitse suorittaa sulautumisvastikkeena annetuista vastaanottavan yhtiön uusista osakkeista VSVL 15.4 §:n mukaan. Jos sulautumisvastikkeena annetaan vastaanottavan yhtiön jo hallussa olleita osakkeita, antajan, eli sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan, on suoritettava varainsiirtoveroa. Myös vastaanottavan yhtiön on tällaisessa tilanteessa suoritettava varainsiirtovero. Koska rahavastike katsotaan verotuksessa luovutukseksi, on sen osalta vastaanottavan yhtiön maksettava varainsiirtoveroa. Jos osakas saa vastikkeena muuta omaisuutta, kuten kiinteistöjä tai muita osakkeita, on niiden osalta suoritettava varainsiirtoveroa. Varainsiirtoveron kannalta kannattavinta siis olisi antaa sulautumisvastikkeena uusia osakkeita, koska silloin sulautumisessa ei muodostu varainsiirtoverovelvollisuutta. (Honkamäki ym., 2018, s. 163.)

Yhtiön katsotaan verotuksessa purkautuvan, jos sulautumista ei toteuta EVL:n vaatimusten mukaisesti. Tällöin noudatetaan EVL 51 d §:n säännöksiä purkautumisesta ja sulautuvan yhtiön osakkeenomistajille voi aiheutua veronalaista luovutusvoittoa tai vähennyskelpoista luovutustappiota. Sulautuvan yhtiön omaisuus arvostetaan tällöin sen käypään arvoon ja vastaanottavan yhtiön verotuksessa hankintamenoksi katsotaan sulautuneessa yhtiössä tuloutettu käypä arvo. EVL 52 a § ei sovellu myöskään kolmikantasulautumisessa eikä järjestelyissä, joissa sulautumisvastikkeena käytetään pelkästään rahaa. Veroseuraamuksia voi syntyä myös veronkiertoon liittyvissä tilanteissa. (Verohallinto, 2020.)

3.2 Jakautuminen

Osakeyhtiölain 17 §:n jakautumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yhtiön varat ja velat jakaantuvat yhteen tai useampaan yhtiöön. Jakautumisen yhteydessä vastaanottava yhtiö maksaa jakautuvalle yhtiölle jakautumisvastiketta, joka on tavallisimmin vastaanottavan yhtiön osakkeita, mutta voi olla myös rahaa tai muuta omaisuutta. Jakautuminen on käänteinen tapahtuma sulautumiselle, ja se suoritetaan yleensä toiminnan tehostamiseksi tai omistuksen ja yritysrakenteen uudelleen järjestämiseksi. Jakautuminen on hyvä tapa hajauttaa elinkeinotoiminta ja muu toiminta eri yhtiöihin. Konsernirakenteen tehostamiseksi jakautuminen on järkevä keino muodostaa erilliset liiketoimintayksiköt eri liiketoimialoille. (Honkamäki, 2018, s. 208; Järvenoja, 2007, s. 139.)

Jakautumisessa osapuolina voi olla toimiva yhtiö tai jakautumisen yhteydessä perustettava yhtiö. Osakeyhtiö voi osakeyhtiölain mukaan jakautua joko täydellisesti, jolloin kyseessä on kokonaisjakautuminen, tai osittain, jolloin tapahtuu osittaisjakautuminen. Kokonaisjakautumisessa osakeyhtiö purkautuu ja kaikki sen varat ja velat siirtyvät kahdelle tai useammalle osakeyhtiölle. Jakautumisen seurauksena jakautuva yhtiö purkautuu. Osittaisjakautumisessa yhtiö siirtää vähintään yhden itsenäisen liiketoimintakokonaisuuden toiselle yhtiölle ja jättää vähintään yhden siirtävään yhtiöön. Verotuksessa EVL 52 c § ei sovellu, jos vastaanottavaan yhtiöön siirretään tai jakautuvaan yhtiöön jää vain yksittäisiä varallisuuseriä. Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan varoista ja veloista muodostuvaa kokonaisuutta, joka muodostaa oman itsenäisen taloudellisen yksikkönsä. Liiketoimintakokonaisuudella pystyy siis harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa. Kolmikantajakautumisesta on kyse silloin, kun osakevastikkeen antaa kolmas osapuoli. (Immonen, 2018, s. 425; Järvenoja, 2007, s. 114; Verohallinto, 2020.)

Jakautumisen verotuksesta säädetään EVL 52c §:ssä. Kuten sulautumisessakin, jakautumisessa EVL:n ja OYL:n keskeinen ero koskee osakkeen omistajille annettavaa vastiketta, jonka laatu on verotuksessa rajallisempi kuin osakeyhtiölaissa. Kokonais- tai osittaisjakautumisessa jakautuvan yhtiön osakkaiden on EVL:n mukaan saatava jakautumisvastikkeena jokaisen vastaanottavan yhtiön liikkeelle laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa jo olleita osakkeita omistuksen mukaisessa suhteessa. Vastikkeena voidaan käyttää myös rahaa, kuitenkin enintään 10 % osakkeina annettavan vastikkeen nimellisarvosta. TVL:n mukaan verotettavaa yhtiötä verotetaan EVL:n säännösten mukaisesti. (Honkamäki ym, 2018, s. 225, Järvenoja, 2007, s. 149–150.)

EVL edellyttää, että kokonaisjakautumisessa jakautuminen tapahtuu vähintään kahdeksi yhtiöksi, jotka jatkavat toimintaansa jakautumisen jälkeen. Muutoin EVL 52 c §:n mukainen jakautumisen verokohtelu voidaan evätä. (Immonen, 2018, s. 449.) Verohallinnon mukaan osittaisjakautumisessa on kyse liiketoimintakokonaisuuksien siirtämisestä. Jos osittaisjakautumisessa siirretään varallisuutta, joka ei kuulu liiketoimintakokonaisuuteen, ei sellaisiin eriin sovelleta elinkeinoverolain 52 c §:ää. Tällaisen erän osalta kysymys on veronalaisesta luovutusvoitosta. Immosen (2018) mukaan osittaisessa jakautumisessa vastaanottavan yhtiön on jatkettava toimintaansa

ainakin jonkin aikaa, jotta EVL 52 c §:ää voidaan soveltaa. Tytäryhtiösulautumisen kaltaista vastikkeetonta jakautumista ei verotuksessa ole hyväksytty. KHO:2008:65 päätöksen mukaan jakautumista ei voi toteuttaa ilman vastiketta, sillä jakautumisen edellytykset eivät näin täyty. (Immonen, 2018, s. 455; Verohallinto, 2020.)

EVL:n jakautumista koskevassa säännöksessä jatkuvuuden periaatteen osalta jakautumisessa noudatetaan sitä, mitä säädetään sulautumisestakin. Jakautuessa syntyvä voitto ei ole veronalaista tuloa eikä vastaavasti tappio vähennyskelpoista menoa. Jakautuvan yhtiön vähentämättömät hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään, kuten olisi tehty jakautuvassa yhtiössä. Verotuksellinen asema, poistopohja ja kuluvarasto ositetaan varojen ja velkojen siirtymisen suhteessa vastaanottaville yhtiöille. Jakautuvaa yhtiötä verotetaan jakautumisen voimaantulopäivään asti vastaanottavista yhtiöistä erillisenä verovelvollisena. Jakautumista ei kuitenkaan kaikilta osin kohdella kuten sulautumista, esimerkiksi varausten osalta. Jakautumisen verotuksessa tiettyyn toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvät sille yhtiölle, jolle siirrettyyn toimintaan varaukset kohdistuvat. (Immonen, 2018, s. 457–458.)

Tappiot siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle, jos ne ovat syntyneet sille siirtyneessä toiminnassa (TVL 123 § 1 mom.). Verohallinnon mukaan toiminnalta kuitenkin edellytetään jatkuvuutta ja pysyvyyttä ja ne tulisi pystyä erottamaan muista yhteisön toiminnasta, eli yksittäisen varallisuuserän omistaminen ei aiheuta tappion siirtymistä. Muilta osin tappiot siirtyvät nettovarallisuuden kanssa samassa suhteessa vastaanottaville yhtiöille. Yhteisöllä voi olla ennen verovuotta 2020 henkilökohtaisessa tulolähteessä syntyneitä vähentämättä olevia tappioita ja vähentämättömiä luovutustappioita. Tulolähdejaon poistamisen myötä nämä tappiot voidaan vähentää elinkeinotoiminnan tulolähteessä kuten ne olisi voitu vähentää muussa tulolähteessä. Jos yhtiöön ei sovelleta EVL:n säännöksiä yhtiömuodon perusteella ja se jakautuu 2020 tai myöhemmin, vastaanottava yhtiö ei voi vähentää elinkeinotoiminnan tulolähteessä edellä mainittuja tappioita, jos ne ovat syntyneet 1.1.2020 jälkeen. Tappioiden siirtyminen edellytyksenä on myös, että vastaanottava yhtiö tai sen osakkaat tai ne yhdessä ovat tappiovuoden alusta omistaneet jakautuneen yhteisön osakkeista tai osuuksista yli puolet. Tappiot siirtyvät suoraan ilman erillismenettelyä vastaanottavalle yhtiölle.

Hankintamenoksi vastaanottavan yhtiön osakkeille pidetään jakautuvan yhtiön osakkeiden hankintamenosta nettovarallisuutta vastaava osa. Jos nettovarallisuuksien suhde kuitenkin olennaisesti poikkeaa osakkeiden käypien arvojen mukaisesta suhteesta, hankintameno jaetaan käypien arvojen suhteessa. Esimerkiksi keskusverolautakunnan ratkaisussa KVL 48/1999 on ilmeisenä poikkeamana pidetty vähintään 20 %:n eroa käypien arvojen suhteesta. Käypien arvojen mukaisen suhteen käyttö on kuitenkin oikeuskäytännön mukaan melko harvinaista. (Immonen, 2018, s. 459; Verohallinto, 2020.)

Osakkeenomistajien tulee saada jokaisesta uudesta yhtiöstä osakkeita omistusosuksiensa mukaisessa suhteessa, jotta se olisi verolain mukaan hyväksyttävä. EVL 52 c § edellyttää jakautumisvastikkeen suorittamista, mutta se ei verolain mukaan voi olla muuta omaisuutta kuin osakkeita tai rahaa. Näin ollen erilaisia hyödykkeitä tai sitoumuksia ei katsota verotuksessa kelpolliseksi jakautumisvastikkeeksi, vaikka ne yhtiöoikeudessa sallittaisiinkin. Kuten sulautumisessakin, jos jakautumisessa saadaan rahavastiketta, on jakautuminen sen osalta osakkeiden veronalaista luovuttamista. (Järvenoja, 2007) Tilanteessa, jossa päädytään OYL:n mukaiseen lunastusmenettelyyn, voidaan jakautumista vastustaville osakkeenomistajille maksaa lunastuskorvausta, jota ei pidetä EVL:n mukaisena rahavastikkeena. Keskusverolautakunnan ratkaisusta KVL 33/2013 käy ilmi, että jos osakkeet ostetaan näiltä osakkailta ennen kuin jakautumisesta on päätetty, jakautumisen yhteydessä maksettavaa vastiketta pidetään EVL:n mukaisena rahavastikkeena. Rahavastikkeen luovutusvoittoverotus tapahtuu joko EVL:n tai TVL:n mukaisesti riippuen siitä, ovatko osakkeet elinkeino-omaisuutta vai henkilökohtaista omaisuutta. (Verohallinto, 2020.)

Jakautuvan yhtiön osakkeen omistajan ei katsota saavan verotettavaa luovutusvoittoa tai -tappiota. Verotus lykkääntyy siihen hetkeen, kun osakkeet luovutetaan edelleen. Hankinta-aikana pidetään jakautuvan yhtiön osakkeiden alkuperäistä hankkimishetkeä. Keskeytymätön omistusaika tekee esimerkiksi sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaudesta nopeampaa ja näin ollen verotus ei välttämättä realisoidu ollenkaan. (Immonen, 2018, s. 457.)

Jakautumisesta ei tarvitse VSVL 4.5 §:n mukaan suorittaa varainsiirtoveroa. Jakautumisessa siirtyvistä kiinteistöistä ja arvopapereista ei tarvitse suorittaa varainsiirtoveroa, kun jakautuva yritys purkaantuu. Osakkeenomistajan ei tarvitse suorittaa varainsiirtoveroa jakautumisen perusteella saaduista vastaanottavan yhtiön uusista osakkeista, kunhan jakautuminen on tapahtunut EVL:n säädösten mukaisesti. Jakautumisvastikkeen ollessa vastaanottavan yhtiön hallussa olleita osakkeita on luovutuksen saajan maksettava varainsiirtoveroa. Jos vastike on rahaa tai muuta omaisuutta, on vastaanottavan yhtiön maksettava varainsiirtoveroa. (Honkamäki ym., 2018, s. 239; Immonen, 2018, 2. 463.)

Jos jakautuminen ei täytä EVL 52 c §:ssä asetettuja jakautumisen edellytyksiä, sitä verotetaan jakautuvan yhtiön purkautumisena. Tällöin siihen sovelletaan purkautumista koskevia säädöksiä. Tällöin varojen siirtäminen käsitellään luovutuksena käypään arvoon ja varaukset purkautuvat tuloksi. Yhtiön osakkaan verotus käsitellään veronalaisena luovutusvoittona. Myös varainsiirtovero määrätään maksettavaksi, jos jakautuminen ei täytä EVL:n ja OYL:n asettamia vaatimuksia. (Verohallinto, 2020.)

3.3 Liiketoimintasiirto

Liiketoimintasiirto on yritysjärjestely, jossa yhtiö luovuttaa vähintään yhden liiketoiminnan osan ja siihen liiketoimintakokonaisuuteen kohdistuvat varat ja velat vastaanottavalle yhtiölle. Liiketoimintaa voidaan siirtää toimivaan tai liiketoimintasiirtoa varten perustettuun vastaanottavaan yhtiöön. Liiketoimintasiirto voidaan tehdä konsernirakenteen muodostamista varten ja liiketoimintasiirron tavallisin käyttömuoto onkin konsernin rakentaminen uuden siirtävän yhtiön täysin omistaman tytäryhtiön perustamisella. Muita syitä liiketoimintasiirrolle on esimerkiksi liiketoiminnan tehostaminen luomalla uusia itsenäisiä yksiköjä, eri toimialojen yritysrakenteiden selkiyttäminen, ulkomailla olevan toimipaikan yhtiöittäminen tytäryhtiöksi. Liiketoimintasiirtoa voidaan käyttää myös yrityskaupan veroneutraalina esitoimena. (Immonen, 2018, s. 358; Järvenoja, 2007, s. 163–164.)

Liiketoiminta siirtoa ei ole erikseen määritelty OYL:ssä. Liiketoimintasiirron vastikkeena vastaanottava yhtiö antaa apporttiantina liikkeelle laskettavia tai hallussa

olevia osakkeita luovuttavalle yhtiölle. Liiketoimintasiirto tehdään joko apporttiperustamisena tai apporttimerkintänä ja sitä tehdessä sovelletaan osakeyhtiölain apporttia koskevia periaatteita. Kun vastaanottavaa yhtiönä on uusi liiketoimintasiirron yhteydessä perustettava yhtiö, sovelletaan OYL 2:6 §:n apporttiperustamissäännöstä. Koska EVL 52 d § edellyttää varojen ja velkojen samanaikaista siirtämistä, liiketoimintasiirrossa on tällöin kyse nettoapporttiperustamisesta. Jos vastaanottava yhtiö on toimiva yhtiö, sovelletaan OYL 9 ja 11 säännöksiä osakeannista ja osakepääoman korottamisesta. Vastaavasti tällöin liiketoimintasiirrossa on kyse nettoapporttiannista. (Immonen, 2018, s. 359.)

Verolaki edellyttää, että liiketoimintasiirtoa tehdessä siirrettävät varat ja velat muodostavat yhdessä liiketoimintakokonaisuuden. Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka muodostavat yksikön. Yksikkö pystyy harjoittamaan omavaraista, hallinnollisesti itsenäistä toimintaa. Yksittäistä varallisuuserää ei siis voi siirtää. Liiketoimintakokonaisuuden määrittelyn varmistamiseksi on yleistä hakea Verohallinnolta ennakkoratkaisu, sillä kokonaisuuden määrittäminen voi olla ongelmallista. Liiketoimintakokonaisuus on käsitteenä sama sekä liiketoimintasiirrossa että osittaisjakautumisessa. (Honkamäki ym., 2018, s. 261).

Elinkeinoverolaissa liiketoimintasiirrosta säädetään 52 d §:ssä. Tuloverotuksessa ei ole merkitystä sillä, tehdäänkö siirto uuteen perustettavaan yhtiöön vai toimivaan yhtiöön (Järvenoja, 2007, s. 179). Yritysjärjestelydirektiivin nojalla liiketoiminta siirtoa sovelletaan myös tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain mukaan verotettaviin direktiivissä mainittuihin yhteisöihin, kunhan EVL 52 d §:n edellytykset täyttyvät. Direktiivissä mainittuja yhteisömuotoja ovat osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki ja vakuutusyhtiö. Myös korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisun (KHO:2012:24) perusteella TVL:n mukaan verotettava yhtiö voi tehdä EVL 52 d §:n mukaisen veroneutraalin liiketoimintasiirron.

Tuloja, jotka on saatu siirretystä liiketoiminnasta, verotetaan liiketoimintasiirtoon saakka liiketoiminnan siirtävällä yhtiöllä. Koska verovastuuta ei voi siirtää, vastuu liiketoiminnan tuottamasta voitosta maksettavasta verosta jää siirtävälle yhtiölle. Siirtyvään liiketoimintaan liittyvä aineeton omaisuus, henkilöstö ja pääsääntöisesti

myös saamiset on siirrettävä osana liiketoimintakokonaisuutta vastaanottavalle yhtiölle. Lisäksi liiketoimintasiirron varoihin kohdistuvat velat on siirrettävä, eikä liiketoimintaan liittymättömiä velkoja voi siirtää vastaanottavalle yhtiölle. Rahoitusomaisuutta voidaan siirtää sellainen kohtuullinen määrä, jolla yhtiö tulee itsenäisesti toimeen. Ne varaukset, jotka ilmeisesti liittyvät siirtyvään toimintaan, on siirrettävä. Omaisuuseriä siirrettäessä liiketoimintasiirrossa menetellään sen mukaisesti, mitä liiketoimintakokonaisuutta omaisuuserät pääasiallisesti palvelevat. Omaisuus voidaan myös jättää siirtämättä, jos se ei ole eriteltävissä ja on merkitykseltään vähäinen. Poistot ja muut kulut vähennetään vastaanottavassa yhtiössä samoista arvoista, kuin ne olisi vähennetty siirtävässä yhtiössä. Siirtävän yhtiön verotuksessa vahvistetut tappiot eivät siirry liiketoimintasiirron vastaanottavalle yhtiölle. (Honkamäki ym. 2018, s. 260; Verohallinto, 2020.)

Elinkeinoverolain mukaan liiketoimintasiirtoa tehtäessä on vastaanottavan yhtiön annettava osakevastike, eikä liiketoimintasiirrossa voi käyttää rahavastiketta. Vastikkeena annettavien osakkeiden jakosuhte tulee olla suhteessa siirrettävän liiketoiminnan ja vastaanottavan yhtiön muun liiketoiminnan käypien arvojen kanssa. Oikeuskäytännön mukaan osakevastiketta ei myöskään voi jättää maksamatta (Järvenoja, 2007, s. 180). Jos liiketoimintasiirrossa on samanaikaisesti useita siirtäviä yhtiöitä, tulee siirtäjien luovuttamat omaisuudet ja velat olla suhteessa yhteisyrityksessä tavoitteena olevan osakeomistuksen kanssa (Immonen, 2018, s. 361). Vastikkeena saatujen osakkeiden hankintamenona käytetään siirrettyjen nettovarojen eli yhtiön tuloverotuksessa vähennyskelpoisten varojen määrää. Verotuksessa ei ole hyväksytty vastikkeena pääomalainaa. (Honkamäki ym., 2018, s. 267.)

Varainsiirtoveroa tulee suorittaa, jos liiketoiminnan mukana luovutetaan kiinteistöjä tai arvopapereita. Kiinteistöistä varainsiirtoveroa maksetaan 4 % ja arvopapereista 1,6 %. Varainsiirtoveron saa takaisin, jos siirtomenettely täyttää EVL 52 d §:ssä asetetut vaatimukset. Varainsiirtoverosta vapautumiselle on kuitenkin ehtona se, että luovutus on tehty uudelle liiketoimintasiirtoa varten perustettavalle yhtiölle. Uusi yhtiö ei saa aloittaa toimintaansa ennen siirtoa, jotta verolta vältyttäisiin.

Jos liiketoimintasiirto ei vastaa sitä, mitä EVL 52 d §:ssä on säädetty, verotuksessa varojen siirtämistä käsitellään vaihtona. Vaihdossa yhtiö luovuttaa omaisuutta sen käypään arvoon vastaanottavan yhtiön osakkeita vastaan. Varainsiirtoverosta vapautuminen ei ole mahdollista, jos liiketoimintasiirto ei täytä EVL 52 d §:n edellytyksiä. (Verohallinto, 2020.)

3.4 Osakevaihto

Osakevaihto on yrityskaupan muoto, jossa osakkeita vaihdetaan rahavastikkeen sijaan antamalla kauppahintana osakkeita. Osakevaihdossa yhtiö hankkii toisen yhtiön osakkeita siten, että osakkeiden tuottama äänimäärä on yli puolet toisen yhtiön koko osakekannan tuottamasta äänimäärästä. Osakevaihto voidaan järjestää myös silloin, kun yhtiöllä on jo äänienemmistö toisen yhtiön osakekannasta ja se hankkii lisää osakkeita antamalla vaihdossa omia osakkeitaan. Osakevaihtona ei pidetä tilannetta, jossa osakkeita luovutetaan suunnattua apporttina yhtiön perustamisen yhteydessä. Hankkivan yhtiön tulee siis aina olla perustettu ja rekisteröity ja vastikkeena tulee antaa juuri osakeantiosakkeita, jotta kyseessä olisi osakevaihto. Osakevaihto voidaan toteuttaa esimerkiksi konsernirakenteen muuttamista varten. (Immonen, 2018, s. 400; Järvenoja, 2007, s. 215.)

Yhtiöoikeudellisesti osakevaihtoon sovelletaan osakeyhtiölain apporttiantia koskevia menettelyjä, sillä osakkeita merkitään maksamalla vastikkeena muuta omaisuutta kuin rahaa. Osakevaihdon vastikkeena hankkiva yhtiö antaa toisen yhtiön osakkaille liikkeelle laskemiaan uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia osakkeita. Osakkeiden sijaan kohdeyhtiön osakkaille voidaan maksaa vastiketta myös rahana, mutta rahavastikkeen määrä saa verolain mukaan olla enintään 10 % osakkeiden nimellisarvosta. Jos osakkeella ei ole nimellisarvoa, enimmäismäärä rahavastikkeelle katsotaan siitä osasta antiosakkeiden merkintähinnan maksusta, joka merkitään osakepääomaan. Sääntelyä 10 % rahavastikkeen laskutavalla ei kuitenkaan ole, vaan raja voidaan laskea joko annissa annettavien osakkeiden kokonaismäärästä tai osakekohtaisesti. Osakevaihdon tavoitteet huomioon ottaen Immosen (2018) mielestä on aiheellisempaa käyttää marginaalina kokonaismäärää. Jos osakevaihtoa vastustavalle osakkeenomistajalle maksetaan OYL:n mukaista lunastuskorvausta, ei

sitä ole luettu osaksi rahavastikkeen enimmäismäärää (KHO 2003:13). (Järvenoja, 2007, s. 216; Immonen, 2018, s. 401.)

Osakevaihdon verotuksesta säädetään EVL 52 f §:ssä. Tuloverolain 45.2 §:ssä osakevaihdosta on määritelty vain se, ettei osakevaihto ole luovutus osakkeista luopuvalle osakkeenomistajalle. Osakkeen luovuttajia voidaan verottaa EVL:n tai TVL:n mukaan, eikä osakkeenomistajan verostatusta ole mitenkään rajoitettu. Immosen (2018) mukaan osakkeenomistajana voi olla myös yhteisö, yhtymä tai luonnollinen henkilö. Honkamäki ym. (2018) mukaan osakevaihdon hankkivana osapuolena ja hankkivana kohdeyhtiönä voi olla vain osakeyhtiö. Osakevaihto on TVL 45.5 §:n mukaan veronalainen luovutus. Siitä saatua voittoa ei kuitenkaan katsota veronalaiseksi tuloksi eikä myöskään tappiota vahvisteta vähennyskelpoiseksi. Verotus näin ollen lykkääntyy siihen hetkeen, kun vaihdetut osakkeet luovutetaan edelleen. Tämä verotuksen lykkääntymisetu voi jäädä myös lopulliseksi, mikäli osakkeisiin aikanaan sovelletaan esimerkiksi sukupolvenvaihdosluovutusta. (Immonen, 2018, s. 413.)

Rahavastikkeen osalta osakevaihto on veronalainen luovutus, ja siihen sovelletaan samoja periaatteita kuin sulautumisessa ja jakautumisessa saatavaan käteisvastikkeeseen. Luovutusvoitto tai -tappio lasketaan vähentämällä rahavastikkeesta vähentämättä olevasta hankintamenosta niihin kohdistuva suhteellinen osuus. Luovuttavan henkilökohtaisessa verotuksessa osakevaihto on siis rahavastiketta lukuun ottamatta veroneutraali järjestely, mutta sillä voi kuitenkin olla toisenlaisia vaikutuksia henkilön verotuksessa. Henkilö voi saada veroetua, jos osakkeita hankkivan yhtiön nettovarallisuus nousee osakevaihdon myötä, jolloin henkilö voi saada yhtiöstä suurempia pääomatulo-osinkoja. Pääomatulo-osingot ovat henkilöosakkaalle osittain verovapaita. Osakevaihdolla saadut osakkeet voi myydä heti osakevaihdon jälkeen, mutta olosuhteista riippuen nopea myynti voi viitata EVL 52 h §:n tai VML 28 §:n mukaiseen veronkiertoon. (Honkamäki ym., 2018, s. 292–299.)

Jatkuvuutta sovelletaan osakkeita vaihtavan verotuksessa siten, että vaihdettujen osakkeiden hankintamenot siirtyvät hankittujen osakkeiden hankintamenoksi. Hankkivan yhtiön hankintamenosta ei säädetä erikseen EVL 52 f §:ssä, mutta

korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (KHO:2002:81) osakevaihdolla hankittujen osakkeiden hankintahintana on pidetty niiden käypää arvoa osakevaihdon hetkellä.

Osakeanti ei ole varainsiirtoveron alainen tapahtuma, eikä siitä ole erityisiä säännöksiä varainsiirtoverolaissa. Osakkeensa vaihtaneelta osakkeenomistajalta ei peritä varainsiirtoveroa. Osakkeet hankkivan yhtiön on suoritettava veroa apporttisijoituksena annettujen tai muuta vastiketta vastaan luovutettujen osakkeiden osalta. Jos vastike maksetaan hallussa olevilla omilla osakkeilla, on luovutus varainsiirtoveron alainen. Rahana maksetun vastikkeen osalta varainsiirtoveroa maksetaan käteisvastikkeen määrästä. (Immonen, 2018, s. 423.)

Mikäli EVL:ssä säädetyt vaatimukset osakevaihdolle ei täyty, osakevaihtoa verotetaan kuten normaalia osakeluovutusta. Tällöin osakkeiden käypä arvo katsotaan luovuttajan veronalaiseksi tuloksi, josta vähennetään osakkeiden poistamaton hankintameno. Luovutusvoitosta maksetaan veroa tuloverolain mukaan. Veroseuraamuksia voi aiheutua myös silloin, jos osakevaihtoon katsotaan liittyvän EVL 52 h §:ssä tarkoitettua veronkiertoa. (Honkamäki ym., 2018, s. 290.)

4 VERON KIERTÄMINEN YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

4.1 Verohyödyt yritysjärjestelyihin liittyvässä päätöksenteossa

Hanlon ja Heitzman (2010) erittelevät neljä syytä sille, miten verot mahdollisesti vaikuttavat yritysjärjestelyihin. Verotus olisi syytä ottaa huomioon yritysjärjestelyä toteuttaessa seuraavista syistä: (1) Yritysjärjestelyistä voi aiheutua veroseuraamuksia, (2) verotusaseman siirtymisen johdosta voidaan saada hyödynnettäviä veroattribuutteja, kuten vähennyskelpoisia tappioita, (3) yritysjärjestelyn jälkeen yrityksellä voi olla uusia mahdollisuuksia verosuunnittelulle ja (4) yritysjärjestelyihin vaikuttaa myös niiden mukanaan tuomat verotukselliset riskit, kuten verovelka.

Auerbachin ja Reishusin (1987) tutkimuksen mukaan monet yritysjärjestelyt mahdollistavat edes joitain verohyötyjä yritykselle tai sen osakkeenomistajille. Heidän mukaansa kuitenkin vain harvoin verohyöty on niin suuri, että verotus itsessään olisi pääsyy yritysjärjestelyn tekemiselle. Tutkimuksen mukaan ei kuitenkaan olisi kyse siitä, etteivätkö verotekijät jollain tavalla vaikuttaisi yritysjärjestelyihin. Verotuksella voi olla merkitystä yritysjärjestelyihin liittyvään päätöksentekoon, kuten oikeudellisen muodon valintaan. (Auerbach & Reishus, 1987.)

Myös Ericksonin (1998) mukaan verotukselliset ominaisuudet todennäköisesti vaikuttavat yritysjärjestelyjen rahoittamiseen ja vastikkeeseen liittyviin valintoihin. Jos yritysjärjestelyssä käytetään vastikkeena rahaa, on siitä seurauksena välittömiä verovaikutuksia. Veronmaksuvelvollisuuden kompensoimiseksi osakkeenomistajat saattavat vaatia suurempaa vastiketta, ja Ericksonin (1998) tutkimuksen mukaan järjestelyn veroneutraaliudella on vaikutusta rahavastikkeen määrään. Verohyödyt eivät kuitenkaan määrittele yritysjärjestelyjen rakennetta, joten niiden rooli jää päätöksenteossa pieneksi (Auerbach & Reishus, 1987; Erickson, 1998). Kuten aiemmin todettiin, Suomessa erityisesti vastikkeen laatu vaikuttaa järjestelyn veroneutraaliuteen. Verotuksen lykkäämisetu tuo yritykselle välitöntä taloudellista hyötyä, jolloin verotuksen vaikutusta yritysjärjestelyn toteutusmuotoon ei siis voi sivuuttaa.

Kaplan (1989) ja Hayn (1989) puolestaan tukevat kantaa, jonka mukaan verotukselliset syyt ovat merkittäviä yritysjärjestelyihin ryhdyttäessä. Kaplanin tutkimuksessa käy ilmi, että veroedut ovat tärkeä lähde varallisuuden kasvattamiselle yritysjärjestelyissä. Hayn (1989) tutkimuksen mukaan verotukselliset seikat voivat olla merkityksellisiä yritysjärjestelyissä. Hayn havaitsi tutkimuksessaan, että tutkittujen yritysten lisääntyneet tuotot liittyivät positiivisesti yrityksen veroattributteihin, kuten käyttämättömiin verohyvityksiin, nettotappioihin ja korkeimpiin poistoihin. Tällainen verotuksen ja tuoton välinen positiivinen yhteys voisi siis motivoida yritysjärjestelyn toteuttamista.

Nettotappioiden merkityksestä yritysjärjestelyissä on erilaisia näkemyksiä. Auerbachin ja Reishusin tutkimuksen mukaan käyttämättömät verohyvitykset ja nettotappiot tuovat mukanaan eniten verohyötyä. Nettotappioilla ei kuitenkaan Auerbach ja Reishusin (1987) eikä Ericksonin (1998) tutkimusten mukaan ole suurta merkitystä yritysjärjestelyitä toteuttaessa. Ne kuitenkin hyödyttävät yritystä antamalla sille uusia verosuunnittelumahdollisuuksia tulevaisuutta varten. Toisaalta yritykset arvioivat nettotappioiden arvoa ja hyötyä eri tavoin. Näin ollen toiset yritykset pystyvät saavuttamaan suurempia veroetuja yritysjärjestelyissä kuin toiset. (Hanlon & Heitzman, 2010.) Suuretkaan verohyödyt eivät siis tulosten mukaan aiheuta syytä ryhtyä yritysjärjestelyihin yksinomaan niiden saavuttamiseksi.

Devos ym. (2009) arvioivat tutkimuksessaan yritysjärjestelyjen verotuksesta saatavien taloudellisten synergiaetujen merkittävyyttä. He löysivät tutkimuksessaan vain vähän tukea niiden taloudelliselle merkittävyydelle. Verotuksesta saatava synergiaetu on tutkimuksen mukaan ainoastaan 1,64 %, jolloin niillä on vain pieni rooli yritysjärjestelyissä. Esimerkiksi toiminnalliset synergiaedut ovat tutkimuksessa noin 8,38 %, eli verotuksellisia hyötyjä merkittävämpiä. On kuitenkin näyttöä sille, että yritysjärjestelyt luovat myös merkittäviä synergiaetuja kasvattamalla verosuunnittelumahdollisuuksia ennen ja jälkeen yritysjärjestelyn (Hanlon & Heitzman, 2010). Nämä tulokset antavat lisätukea verotustekijöiden vähäiselle merkitykselle, joskin verotukselliset seikat edelleen vaikuttavat päätösten taustalla.

Toisinaan yritysjärjestelyihin voi liittyä veron välttämistä tai kiertämistä. Duarten ja Barrosin (2018) tutkimuksen mukaan ei kuitenkaan ole näyttöä sille, että

yritysjärjestelyihin liittyisi merkittävää veronvälttämistarkoitusta. Verohyödyt eivät tehdyn tutkimuksen mukaan olleet merkittäviä, mutta tuottavimmat yritykset pystyivät kuitenkin yritysjärjestelyillä saavuttamaan suurempia veroetuja. Toisaalta, jos yritysjärjestelyn lopputuloksena on yhtiön pääkonttorin siirtäminen matalamman yhteisöveron maahan, lienee selvää, että järjestelyn pääasiallisena tarkoituksena on välttää veroja. Kansainvälisissä ja kotimaisissa yritysjärjestelyissä saatavat verohyödyt olivat tutkimustulosten mukaan samalla tasolla, eli yhtä pieniä. Kotimaisissa yritysjärjestelyissä maksettavaa veroa onnistuttiin välttämään enemmän, jos kohdeyhtiö oli tappiollinen. (Duarte & Barros, 2018.) Tappion siirtyminen on kuitenkin lain tuntema verotuksellinen vaikutus, joten siitä johtuvaa veron välttämistä ei voine pitää veron kiertämisenä (KHO:2013:126.).

Esitettyjen tutkimusten valossa näyttäisi siltä, että verotus on harvoin päätekijä yritysjärjestelyihin ryhtymiselle. Sen vaikutusta yritysjärjestelyn muotoon ja toteutukseen ei kuitenkaan ole syytä jättää huomiotta. Verotus ei välttämättä yksinään motivoi toteuttamaan yritysjärjestelyä, mutta se voi olla yksi yritysjärjestelyyn vaikuttava taustatekijä. Verotukselliset hyödyt voivat houkuttaa yrityksiä ryhtymään erilaisiin järjestelyihin rakenteen muuttamiseksi, mutta se ei voi olla ainoa syy järjestelylle. Veroneutraaliutta ja veronkiertoa arvioidessa yritysjärjestelyllä on oltava liiketaloudellisia perusteita. Koska yritysjärjestelyihin liittyvät veroedut eivät näytä olevan merkittävässä roolissa, eikä saavutettavat veroedut ole olleet tutkimusten mukaan merkittävän suuria, näyttäisi siltä, että niihin ei yleensä liity olennaista veronvälttämistarkoitusta.

4.2 Yritysjärjestelyt ja veronkierto

Veron kiertäminen tarkoittaa yksinkertaisuudessaan lain tarkoitukselle vieraan veroedun tavoittelua. Veroa kierretään toimenpiteillä, jotka ovat epätavanomaisia, keinotekoisia ja ilman saatua veroetua myös tarpeettomia. Yritysjärjestelyiden kohdalla veronkierrosta säädetään EVL 52 h §:ssä. Tuloverotuksessa veron kiertämistä arvioidaan VML 28 §:n yleislausekkeen mukaisesti. VML 28 § voi soveltua yritysjärjestelytilanteeseen vain, jos siihen ei sovelleta EVL 52 h §:ää, esimerkiksi yritysjärjestelyjen jatkotoimenpiteissä. (Järvinen, 2007, s 328–329.) Jos yritysjärjestely tarkoituksena on vain tai ainakin pääasiallisesti välttää veroja veron

kiertämisellä, yritysjärjestelyyn voidaan olla soveltamatta EVL:n mukaista veroneutraalia kohtelua, jolloin EVL:n mukaiset veroedut evätään. EVL 52 h § pohjautuu yritysjärjestelydirektiiviin, joka myös asettaa säännöksen soveltamiselle rajat. EVL:n veron kiertämissäännöstä sovellettaessa on siis otettava huomioon sekä direktiivi, että sitä koskeva EU:n tuomioistuimen käytäntö. (Immonen, 2018, s. 522–524; Penttilä, 2017.)

Yritysjärjestelyjen veron kiertämistä tutkiessa, on otettava järjestely huomioon kokonaisuudessaan. Sarjatoimiset yritysjärjestelyt saattavat avautua kokonaisuudessaan vasta pitkänkin ajan päästä, mutta ne arvioidaan verotuksessa aina yhtenä kokonaisuutena. Veron kiertämistä arvioitaessa on huomioitava EVL:n veronkierrolle asettamat edellytykset, joiden mukaan veronkiertotarkoituksen on oltava ilmeistä, yksinomaista ja ainakin yksi pääasiallisista tarkoituksista. Järjestelyyn tulee siis olla verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia syitä, eikä siitä saa syntyä järjestelmälle vieraita konkreettisia veroetuja. Hyväksyttäviä liiketaloudellisia syitä yritysjärjestelyn toteuttamiselle on esimerkiksi yrityskoon kasvattaminen, konsernirakenteen kehittäminen ja synergiaedut. (Immonen, 2018, s. 526–529; Penttilä 2017.)

Jotta verotuksessa vältetään yllättäviä veroseuraamuksilta tai veron kiertämissäännöksen soveltamiselta, voi aiheelliseksi osoittautua ennakkoratkaisun hakeminen Verohallinnolta. Ennakkoratkaisun myötä verovelvollinen saa etukäteen tietää, kuinka tulevaa oikeustoimea käsitellään verotuksessa. Ennakkoratkaisu on sitova eli Verohallinnon on noudatettava sitä, jos verovelvollinen niin vaatii ja todelliset olosuhteet vastaavat ennakkoratkaisussa kuvattua tilannetta. Ennakkoratkaisu on yritysjärjestelyjen kannalta tarpeellinen varsinkin silloin, kun tilanne ei ole lain kannalta täysin selvä tai vastaavasta tilanteesta ei ole annettu tuoretta ratkaisua oikeuskäytännössä. (Myrsky & Rabinä, 2015, s. 60, 79; Penttilä, 2017.)

Penttilän (2017) mukaan veron välttämistarkoituksesta yritysjärjestelyjen yhteydessä voi kertoa esimerkiksi sarjatoimiset yritysjärjestelyt, liiketoimintasiirron tai osakevaihdon myötä saatujen varojen tai osakkeiden nopea edelleenmyynti tai yhtiötetyn toiminnan lopettaminen pian siirron jälkeen. Veron kiertämisellä ei

kuitenkaan tarkoiteta tilannetta, jossa yritysjärjestely tehdään vaihtoehtoisella tavalla, joka mahdollistaa pienemmät verot. Verovelvollisella on tuloverojärjestelmän mukaan vapaus valita verotuksellisesti edullisin keino, jos samaan lopputulokseen johtavia vaihtoehtoja on useita. Veron kiertämistä koskevaa lainsäädäntöä ei siis voi soveltaa siitä syystä, että verollisen luovutuksen, kuten osakekaupan sijaan tehtäisiin veroneutraali yritysjärjestely, esimerkiksi osakevaihto. (Penttilä, 2017.)

Yritysjärjestelyt halutaan lähtökohtaisesti toteuttaa veroneutraalisti, jolloin niihin sovelletaan EVL:n yritysjärjestelyjä koskevaa sääntelyä. Tällaisen menettelyn avulla saadaan verotuksessa lykkäytymisetu, joka mahdollistaa verotuksen lykkäytymisen yritysjärjestelyn jälkeisiin toimiin. Lykkäytymisetu perustuu yritysjärjestelysäännöksiin, eikä sitä siis voi pitää lain tarkoituksen vastaisena tai järjestelmälle vieraana etuna, eikä sitä näin ollen voi ottaa huomioon veronkiertämistä tutkiessa. Samasta syystä myöskään jatkuvuusperiaatteen mukaisesti saatuja veroetuja tai jaksotusetuja ei voida pitää lain tarkoituksen vastaisena. Myöskään lain tarkoituksen mukainen verovaikutus, kuten tappioiden vähentäminen sulautumisessa, ei ole järjestelmälle vieras veroetu. (Penttilä, 2017.)

4.3 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja

Veron kiertämistä yritysjärjestelyillä ei korkeimmassa hallinto-oikeudessa ole arvioitu kovin usein. Oikeuskäytännöstä löytyy useita ratkaisuja, joissa on päädytty äänestykseen. Nämä seikat kertovat veron kiertämissäännösten tulkintaongelmista, joka puolestaan vaikeuttaa yritysjärjestelyjen suunnittelua. Yritysjärjestelyihin liittyvän veroriskin vähentämiseksi tarpeeseen voi tulla ennakkoratkaisun hakeminen Verohallinnolta tai Keskusverolautakunnalta (KVL). (Immonen, 2018, s. 544.) Seuraavissa KHO:n ratkaisussa on pohdittu veron kiertämissäännöksen soveltumista sulautumisen, jakautumisen ja osakevaihdon osalta. Ratkaisussa otetaan kantaa liiketaloudellisten perusteiden ja saavutettavien veroetujen merkittävyyteen.

Tuoreessa tapauksessa KHO:2017:78 ratkaistiin osakevaihtoon liittyvien liiketaloudellisten perusteiden riittävyys veron kiertämistä tulkittaessa. Tapauksessa järjestettiin osakevaihto, jonka tarkoituksena oli siirtää X:n omistamat puualalla

toimivan B Oy:n osakkeet X:n omistamaan sijoitustoimintaa harjoittavaan A Oy:öön. Järjestelyn tavoitteena oli X:n sijoitus- ja osakevarallisuuden omistamisen ja hallinnoinnin keskittäminen A Oy:öön. X:n ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan järjestely helpottaa ja tehostaa A Oy:n ja X:n sijoitustoimintaa. Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö vaati veron kiertämissäännöksen soveltamista puutteellisten liikeloudellisten perusteiden vuoksi. Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö katsoi lisäksi, että järjestelystä seuraisi lain tarkoitukselle vieraita veroetuja, kuten osinkojen verokohtelun muuttuminen, matemaattisen arvon kasvaminen ja tulevaisuudessa luovutusvoiton määrän aleneminen.

KHO:n päätöksen mukaan tällainen toiminnan uudelleenjärjestely oli riittävä liikeloudellinen peruste yritysjärjestelylle, eikä tapaukseen sovellettu EVL 52 h §:n veron kiertämissäännöstä. Tässä tapauksessa päätökseen vaikutti se, että järjestelyn seurauksena ei katsottu syntyvän lain tarkoitukselle vieraita veroetuja. Sen vuoksi liikeloudellisia perusteita ei ollut syytä pohtia syvällisemmin. Päätöksen perusteluissa riittävänä liikeloudellisena syynä mainittiin myös jo pelkästään se, että osakevaihto johtaa osapuolina olevien yhtiöiden toimintojen uudelleenjärjestämiseen. Yritysjärjestelyä ei siis ratkaisun perusteella voi pitää veronkiertona vain siitä syystä, että sen liikeloudelliset perusteet olisivat vähäiset. Merkitystä on sillä, saavutetaanko järjestelyn myötä lain tarkoituksen vastainen veroetu. Ratkaisussa KHO ei katsonut tarpeelliseksi tutkia liikeloudellisten syiden merkittävyyttä enempää, sillä veroetu ei ollut lain ratiota vastaan. (KHO:2017:78; Penttilä, 2017.)

KHO:n tapauksessa KHO:2013:126 oli ratkaistavana veron kiertämissäännöksen soveltaminen sulautumisjärjestelyssä. Tapauksessa B Oy oli sulautunut A Oy:öön. C Oy oli muutamaa päivää aiemmin sulautunut B Oy:öön mukanaan huomattava määrä vahvistettuja tappioita. Kysymyksenä oli, onko A Oy:llä oikeus vähentää verotettavasta tulostaan C Oy:n tappiot vai sovelletaanko tapauksessa EVL 52 h §:ää veron kierrosta. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa sulautumiselle katsottiin olevan verotuksesta riippumattomia syitä, eikä veron välttämisen tai kiertämisen katsottu olevan sen pääasiallisena tavoitteena. A Oy:llä oli sulautumiselle perustellut liikeloudelliset syyt. A Oy:n tavoite oli selkeyttää konsernirakennetta samalla säästämällä hallintokustannuksia. Sulautumisen yhteydessä siirtyviä tappioita ei pidetä lain kannalta vieraana etuna. Hallinto-oikeus oli kuitenkin ratkaissut asian

käsittelyssään toisin, ja se katsoi veron kiertämisen olleen yhtenä pääasiallisista tarkoituksista toteuttaa järjestely. Hallinto-oikeus perusteli ratkaisuaan tappioiden merkittävällä määrällä ja niiden lähestyvällä vanhentumisvuodella. Hallinto-oikeuden mukaan oli todennäköistä, että tappiot olisivat ilman yritysjärjestelyä jääneet käyttämättä.

Veron kiertämisen merkitystä järjestelyssä voidaan mitata veronkiertotestillä (*business purpose test*). Siinä järjestelyltä poistetaan verotukselliset syyt ja vaikutukset, jonka jälkeen selviää, onko tehty toimenpide edelleen tarkoituksenmukainen. (Immonen, 2018 s. 528.) Tässä tapauksessa (KHO:2013:126) A Oy läpäisi testin ja KHO katsoi sulautumiselle olevan merkittäviä liiketaloudellisia perusteita. Riittäväksi syiksi hyväksyttiin ristiinomistuksen purkaminen, hallintokustannusten säästäminen ja C Oy:n pääomalainojen siirto ja turvaaminen. Vaikka sulautumisen yhteydessä saavutettiin merkittävä veroetu, ei se voi olla ainoa peruste veron kiertämissäännöksen soveltamiseen. Tappioiden siirtyminen ei myöskään ole lain tarkoituksen vastainen tai sille vieras veroetu, vaan tuloverolain mukainen vaikutus (TVL 123 §). Ratkaisun perusteella sulautumisessa siirtyvien tappioiden siirtyminen ei siis yksinään liene olevan EVL 52 h §:n soveltamisessa tarkoitettu lainvastainen veroetu. Tappioiden siirtyminen on siis sulautumiselle tavanomainen verovaikutus ja näin ollen jokseenkin merkityksetön liiketaloudellisia perusteita ja veroetuja verrattaessa. (Penttilä, 2017.)

Ratkaisussa KHO:2013:44 puolestaan sovellettiin veron kiertämissäännöstä, sillä tapauksessa katsottiin syntyvän lain tarkoitukselle vieras veroetu. Tapauksessa kaksi kiinteistöä omistava liiketoimintansa aiemmin päättänyt osakeyhtiö jakaantui siten, että yhtiöistä muodostettiin asunto-osakeyhtiö ja kiinteistöosakeyhtiö. Asunto-osakeyhtiölle siirtyi toinen osakkaiden käytössä ollut asunto, jota osakkaat aikoivat käyttää vakituisena asuntonaan. Jakautumisen toisena tarkoituksena oli helpottaa toisen kiinteistön myyntiä. Kiinteistö Oy:n osakkeet myytiin pian jakautumisen jälkeen.

KHO päätyi ratkaisussaan soveltamaan veron kiertämissäännöstä. EVL 52 h §:n säännöstä ei sovellettu pelkästään siitä syystä, että yhtiö ei enää harjoittanut aktiivista liiketoimintaa tai että järjestelyn yksi päätarkoituksista oli myydä toinen kiinteistö. Päätökseen vaikutti kuitenkin se, että osakkaat pystyivät jakautumisen jälkeen

käyttämään asuntoa omana vakituksena asuntonaan ilman vuokranmaksuvelvollisuutta ja myöhemmin myymään sen verovapaana oman asunnon luovutuksena. Omaisuutta siis siirtyi järjestelyn seurauksena osakeyhtiöltä yksityistalouteen verovapaasti käytettäväksi. Tällaisten verovaikutusten katsottiin olevan jakautumissäännöksille vieraita veroetuja, jonka vuoksi järjestelyn yhdeksi pääasiallisista syistä katsottiin veron kiertäminen tai sen välttäminen EVL 52 h §:ssä tarkoitetulla tavalla. Mainittakoon, että asiassa päädyttiin äänestykseen, joka ratkesi äänin 3–2. Tiukka äänestystulos osoittaa, että veron kiertämiseen liittyvä rajanveto on ongelmallista. (KHO:2013:44; Penttilä, 2017.)

Jakautumisen yhteydessä tapahtuvaan veronkiertoon on otettu kantaa myös KHO:n tapauksissa KHO:1999:2 ja KHO:1999:63. Tapauksessa KHO:1999:2 yhtiö jakautui kahdeksi uudeksi yhtiöksi siten, että toinen yhtiöistä tulisi harjoittamaan vain sijoitustoimintaa. Liiketaloudelliseksi perusteeksi tapauksessa esitettiin tarve yhtiön pääomarakenteen muuttamiseksi, sillä se muun muassa edistäisi yhtiön liiketoiminnan kehittämistä ja helpottaisi uusien osakkaiden rekrytoimista. Tapauksessa ei sovellettu EVL:n veron kiertämissäännöstä, sillä järjestelylle katsottiin olevan riittävät liiketaloudelliset perusteet eikä yhtiöitä ollut tarkoitus purkaa tai myydä jakautumisen jälkeen. Tapauksessa KHO:1999:63 puolestaan päädyttiin soveltamaan EVL 52 h §:ää. Tapauksessa yhtiö jakaantui siten, että toinen yhtiö jatkaisi samaa liiketoimintaa ja toiseen siirrettäisiin liiketoiminnalle tarpeeton omaisuus. Jakautumisen jälkeen yhtiön oli tarkoitus myydä siirtynyt omaisuus ja yhtiö purkautuisi viimeistään viiden vuoden kuluessa jakautumisesta. Toimenpidettä perusteltiin tarpeella muuttaa pääomarakennetta uusien osakkaiden saamiseksi. Järjestelyn yhdeksi pääasiallisista tavoitteista katsottiin veron välttäminen tai kiertäminen. KHO totesi, että purkautuvan yhtiön avulla osakkaat pääsisivät ankarammin verotettavan ansiotuloveron sijaan pääomatuloveron piiriin. Tapauksessa verrattiin purkautuvan yhtiön luovutusvoiton pääomatuloverokohtelua jakautuvan yhtiön osinkotulon ansiotuloverokohteluun. Tällainen veroetu nähtiin lain tarkoitukselle vieraaksi ja tapauksessa päädyttiin soveltamaan veron kiertämissäännöstä.

Knuutisen (2012, s. 190) päätelmän mukaan tapauksessa KHO:1999:2 liiketoiminnallisten perusteiden katsottiin olevan koko järjestely huomioon ottaen riittävät, eivätkä verotukselliset syyt olleet näin pääasiallinen tarkoitus järjestelylle.

Keskeinen ero tapauksille oli myös se, että toinen yhtiö purettiin jakautumisen jälkeen. (Knuutinen, 2012, s. 190). Jakautunutta yhtiötä ei siis voi myydä tai purkaa ainakaan viiteen vuoteen jakautumisen jälkeen (Järvenoja, 2007, s. 341). Purkautuminen voisi kuitenkin Immosen (2018) tulkinnan mukaan olla mahdollista myös aiemmin, kunhan sille on riittävät liiketaloudelliset syyt ja se ei ole jakautumisen suora jälkitoimenpide. Järvenoja (2007) kyseenalaisti KHO:n ratkaisun 1999:63 perustelut. Hänen mukaansa jakautuminen itsessään olisi tullut hyväksyä ja vasta myöhempisiin toimenpiteisiin puuttua VML:n veronkiertoa tai peiteltyä osinkoa koskevin säännöksin. (Järvenoja, 2007, s. 340–341.)

Esitetty oikeuskäytäntö johtaa päätelmään siitä, että liiketaloudellisilla syillä on merkitystä veron kiertämissäännöstä soveltaessa. Verotukselliset syyt eivät saa muodostua ainoaksi syiksi toteuttaa järjestely, eikä veroetujen tule olla koko yritysjärjestely huomioon ottaen merkittäviä. Kun veroetu osoittautuu merkittäväksi esimerkiksi veronkiertotestin (*business purpose test*) avulla, voidaan veron välttämisen katsoa olevan yksi pääasiallisista syistä toteuttaa yritysjärjestely, vaikka sille olisi myös liiketaloudellinen syy. Saman testin avulla voidaan myös tulla lopputulokseen, jonka mukaan verotukselliset syyt eivät näyttele suurta roolia muiden perusteiden ohella. Toisaalta tuoreen tapauksen KHO:2017:78 liiketaloudelliset perusteet eivät olleet merkittävässä roolissa veron kiertämissäännöksen soveltumista ratkaistaessa. KHO:n ratkaisujen perusteella veron välttämiseksi ei katsota sellaista suurtakaan veroetua, joka on lain tarkoituksen mukainen verovaikutus. Merkitystä näyttäisi siis olevan saatavan veroedun laadulla ja suhteellisella merkittävyydellä koko yritysjärjestely huomioon ottaen.

5 YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia yritysjärjestelyjen verotuksellista kohtelua ja niiden yhteyttä veron kiertämiseen. Tutkielmassa pohdittiin myös verotuksen vaikutusta yritysjärjestelyn toteuttamiseen. Tutkielmassa haettiin vastausta kysymyksiin siitä, onko verohyödyillä vaikutusta yritysjärjestelyjen toteuttamiseen ja milloin yritysjärjestelyihin voidaan soveltaa veron kiertämissäännöstä. Tutkielmassa pohdittiin liiketaloudellisten perusteiden merkitystä veron kiertämissäännösten soveltamisessa olemassa olevan oikeuskäytännön ja tehdyn tutkimuksen avulla. Rajoja veron kiertämisen ja verosuunnittelun välille haettiin korkeimman hallinto-oikeuden antamista ratkaisuksista.

Veron kiertämisen laajuutta ongelmana mitattiin tutkimusartikkelien avulla. Artikkelien avulla selvitettiin verotuksen ja sen tuomien etujen merkitystä yritysjärjestelyjä tehdessä. Tässä tutkielmassa selvitettiin, että verotus on harvoin päämotiivi yritysjärjestelyjen toteuttamiselle. Verotukselliset hyödyt ovat kuitenkin huomioon otettavan arvoisia asioita yritysjärjestelyjä suunnitellessa. Veronkiertoa ajatellen veroedut eivät kuitenkaan saa muodostua yritysjärjestelyn koon kannalta merkittävän suuriksi ja näin ollen veronkiertoa arvioidessa merkitystä on veroedun lisäksi myös liiketaloudellisilla perusteilla. Veroetujen vähäisen koon ja merkittävyyden perusteella voitiin todeta, että yritysjärjestelyihin ei liity merkittävää veronvälttämistarkoitusta.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön perusteella veron kiertämissäännöstä sovellettaessa kiinnitetään huomiota saatavaan veroetuun. Veroetu ei saa olla lain tarkoituksen vastainen tai järjestelmälle vieras. Jos veroetu tällaiseksi osoittautuu, voidaan yritysjärjestelyn yhdeksi päätarkoitukseksi tulkita veron välttäminen tai kiertäminen. Oikeuskäytännön mukaan vierasta veroetua ei synny lain tarkoittamasta verovaikutuksesta, kuten tappioiden siirtymisestä, vaikka se olisikin kooltaan huomattavan suuri. Puutteelliset liiketaloudelliset perusteet voivat myös johtaa tilanteeseen, jossa veron kiertämissäännöstä sovelletaan. Tutkielmassa saatiin muutamia selkeitä esimerkkejä sille, mikä on laille vierasta veroetua ja mikä taas ei. KHO:n ratkaisujen perusteella

Tarkkaa rajaa verosuunnittelun ja veron kiertämisen välille on mahdotonta vetää. Käsitteinä ne ovat varsin lähellä toisiaan, sillä molemmissa tarkoituksena on verojen minimointi. Verosuunnittelua tehdään verotuksessa ja oikeuskäytännössä hyväksytyin ehdoin, veronkierto puolestaan on lain tarkoituksen vastaista ja sillä saavutetaan perusteettomia veroetuja. Raja veronkierron ja verosuunnittelun välillä on KHO:n ratkaisujen mukaan hyvin tapauskohtaista ja äänestystuloksien perusteella tulkinnanvaraista. Veron kiertämissäännöstä on sovellettu harvoin itse yritysjärjestelyn kohdalla, lähinnä pelkästään jakautumistilanteissa. Tutkielman ulkopuolelle tosin jäivät sarjamuotoiset oikeustoimet, joissa veronkiertämistarkoituksen epäily tai säännöksen soveltaminen voivat tulla useammin kyseeseen.

Tutkimusta rajoittaa kuitenkin vähäinen olemassa oleva oikeuskäytäntö. Korkeimman hallinto-oikeuden antamia ratkaisuja yritysjärjestelyihin liittyvästä veronkierrosta on vain vähän. Vähäinen määrä hankaloittaa rajan vetämistä verosuunnittelun ja veron kiertämisen välille, mutta antaa kuitenkin suuntaviivoja säännöksen soveltamiselle. Ratkaisuista on nähtävissä myös aiheen ongelmallisuus, sillä useissa tilanteissa on päädytty äänestykseen ratkaisun syntymiseksi. Toisaalta veron kiertämissäännöksen soveltamistilanteita voisi tutkia Euroopan Unionin tuomioistuimen käytännön avulla. Vaikka tapaukset koskevatkin rajat ylittäviä yritysjärjestelyjä, saa niistä tulkinta-apua kotimaisiinkin tilanteisiin. Euroopan Unionin tuomioistuimen ratkaisuja on käytetty myös korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen tukena.

Aiheena yritysjärjestelyjen verotus ja veronkierto on siis monimutkainen ja ongelmallinen, joten tilaa jatkotutkimukselle varmasti on. Tutkimusta voisi jatkaa esimerkiksi syventymällä yritysjärjestelyjen mukanaan tuomiin verosuunnittelumahdollisuuksiin niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Veron kiertämisen näkökulmasta aihetta voisi jatkaa tutkimalla sarjatoimisia yritysjärjestelyjä ja niihin liittyvää veronkiertoa.

LÄHTEET

- Auerbach, A. J., & Reishus, D. (1987). The impact of taxation on mergers and acquisitions. Teoksessa *Mergers and acquisitions* (s. 69–86). University of Chicago Press.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1997). Writing narrative literature reviews. *Review of General Psychology*, 1(3), 311–320. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.1.3.311>
- Devos, E., Kadapakkam, P. R., & Krishnamurthy, S. (2009). How do mergers create value? A comparison of taxes, market power, and efficiency improvements as explanations for synergies. *Review of Financial Studies*, 22(3), 1179–1211. <https://doi.org/10.1093/rfs/hhn019>
- Duarte, D. & Barros, V. (2018). Corporate tax avoidance and profitability followed by mergers and acquisitions. *Corporate Ownership and Control*, 15(2–1), 148–160. <https://doi.org/10.22495/cocv15i2c1p2>
- Erickson, M. (1998) The Effect of Taxes on the Structure of Corporate Acquisitions. *Journal of Accounting Research*, 36(2), 279–298. <https://doi.org/10.2307/2491478>
- Hanlon, M. & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2–3), 127–466. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002>
- Hayn, C. (1989). Tax Attributes as Determinants of Shareholder Gains in Corporate Acquisitions. *Journal of Financial Economics*, 23(1), 121–53. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(89\)90008-1](https://doi.org/10.1016/0304-405X(89)90008-1)
- HE 247/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle eräitä yritysjärjestelyjä koskeviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön. 2006.
- Honkamäki, T., Kujanpää, E. & Pennanen, M. (2018). Yritysjärjestelyjen käsikirja (2.painos). Helsinki: Alma Talent.
- Immonen, R. (2018). *Yritysjärjestelyt* (7. painos). Helsinki: Alma Talent.
- Järvenoja, M. (2007). *Yritysjärjestelyjen verotus* (2. painos). Helsinki: WSOYpro.
- Kaplan, S. (1989). Management buyouts: Evidence on taxes as a source of value. *Journal of Finance*, 44(3), 611–632.
- Knuutinen, R. (2012). *Verosuunnittelua vai veron kiertämistä*. Helsinki: Alma Talent.

Myrsky, M. (2000). Vero-oikeudesta dynaamisena oikeudenalana. *Lakimies*, 2, 163–179.

Myrsky, M., & Rabinä, T. (2015). *Verotusmenettely ja muutoksenhaku* (7. painos). Helsinki: Alma Talent

Pantzar, M. (28.8.2020). Yrityskaupat jälleen kasvussa: Koronakevät havahdutti monet miettimään elämäntyön tulevaisuutta. *Yle Uutiset*. <https://yle.fi/uutiset/3-11508908>

Penttilä, S. (2017). Veron kiertäminen yritysjärjestelyjen kipupisteenä. *Verotus*, 2, 128–140.

Rabinä, T., Myllymäki, J. & Myrsky, M. (2019). *Henkilökohtaisen tulon verotus* (3. painos). Helsinki: Alma Talent.

Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 104, 333–339. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039>

Verohallinnon sisäiset järjestelmät. 2021.

Verohallinto. (1.1.2020). *Yritysjärjestelyt ja verotus – jakautuminen*. VH/5875/00.01.00/2019 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49340/yritysj%C3%A4rjestelyt-ja-verotus---jakautuminen/>

Verohallinto. (1.1.2020). *Yritysjärjestelyt ja verotus – liiketoimintasiirto*. VH/5792/00.01.00/2019 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48196/yritysj%C3%A4rjestelyt-ja-verotus---liiketoimintasiirto/>

Verohallinto. (9.12.2020). *Yritysjärjestelyt ja verotus – osakevaihto*. VH/8271/00.01.00/2020 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48557/yritysj%C3%A4rjestelyt-ja-verotus---osakevaihto/>

Verohallinto. (16.12.2020). *Yritysjärjestelyt ja verotus – sulautuminen*. VH/8356/00.01.00/2020 <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48553/yritysj%C3%A4rjestelyt-ja-verotus---sulautuminen3/>

Lainsäädäntö:

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

Tuloverolaki 30.12.1992/1535

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931

Yritysjärjestelydirektiivi 2005/19/EY

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut:

KHO:1999:2

KHO:1999:63

KHO:2002:8

KHO:2003:13

KHO:2008:65

KHO:2012:24

KHO:2013:44

KHO:2013:126

KHO:2017:78

Keskusverolautakunnan ratkaisu:

KVL 44/2017